

10.

Memory management II.

ZOS 2014, L. Pešička

Stránkovaná paměť

Swap na disku

P1

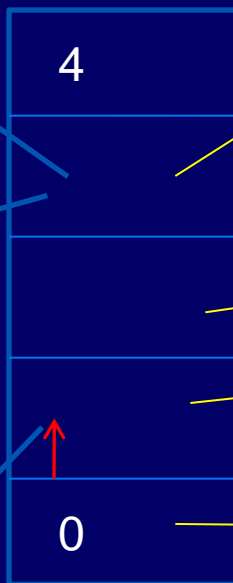
P2

RAM

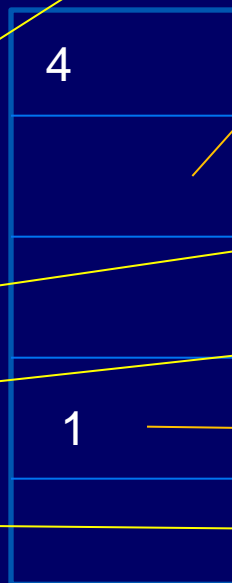
virtuální adresy

stránka např. 4KB

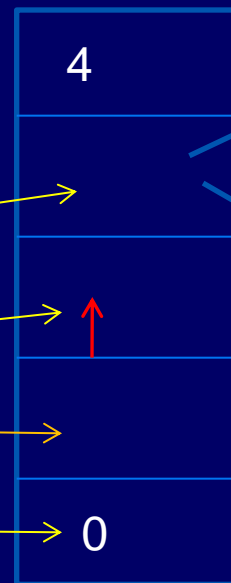
Offset od začátku stránky

Tabulka stránek
Procesu 1

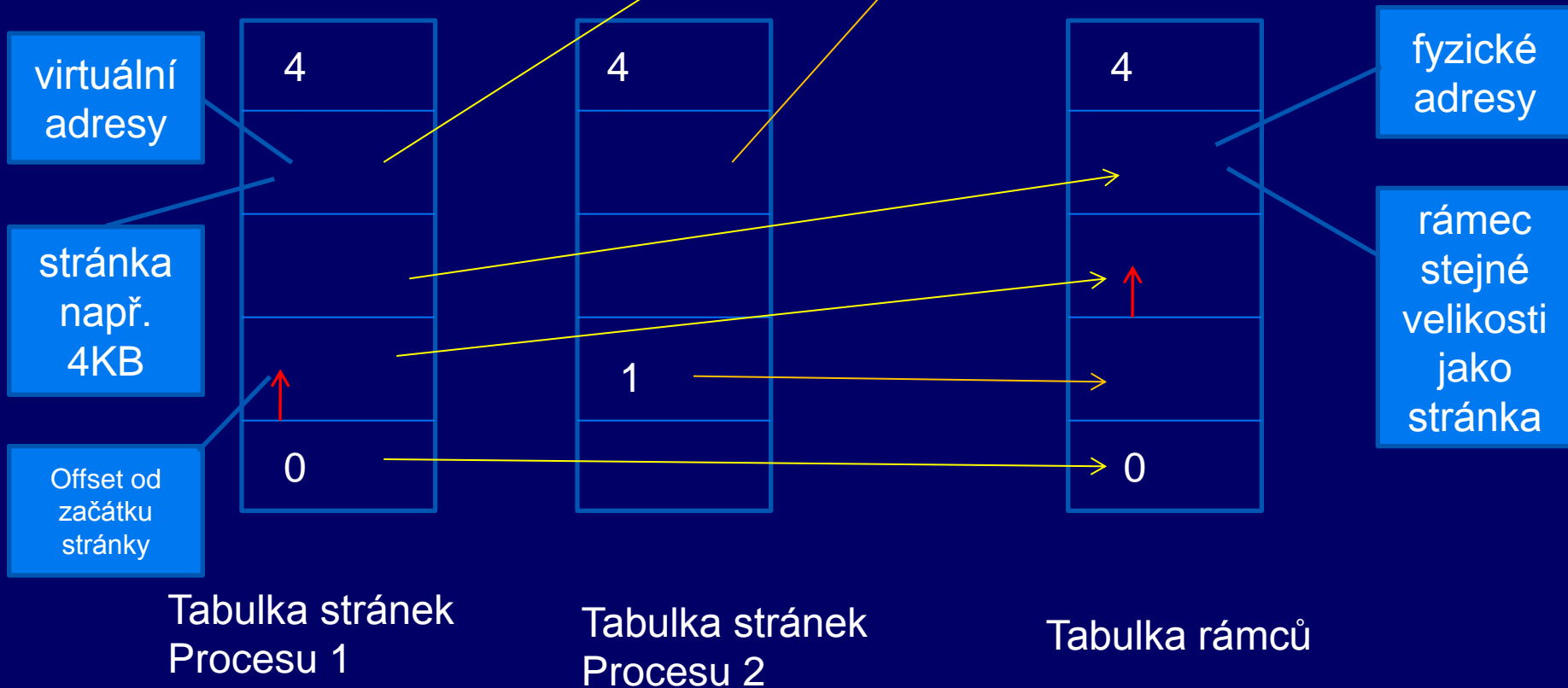
Tabulka stránek
Procesu 2

Tabulka rámců

fyzické adresy

rámec stejné velikosti jako stránka

Tabulka stránek procesu: 1
Velikost stránky: 4096 B

stránka	rámec	další atributy
0	0	
1	2	
2	3	
3	x	swap: 0
4		

Pokud bychom počítali fyzické adresy pro proces 2, používali bychom tabulku stránek procesu 2

Je dána VA 500, vypočítejte fyzickou adresu.
Je dána VA 12300, vypočítejte fyzickou adresu ☺

Je dána VA 4099:
 $4099 / 4096 = 1$, offset 3
Tabulka_stranek_naseho_procesu [1] = 2 .. druhý rámec
 $FA = 2 * 4096 + 3 = 8195$

Výpadek stránky:

Stránka není v operační paměti, ale ve swapu na disku

Tabulka stránek - podrobněji

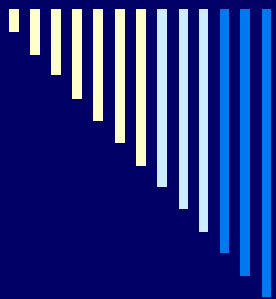
Číslo stránky	Číslo rámce	příznak platnosti	Příznaky ochrany	Bit modifikace (dirty)	Bit referenced	Adresa ve swapu
0	3	valid	rx	1	1	---
1	4	valid	rw	1	1	---
2	---	invalid	ro	0	0	4096

valid
invalid

rw, rx, ro,...

zda je třeba rámec
uložit do swapu při
odstranění z RAM

zda byla stránka
přístupována (čtení či
zápis) v poslední době

Tabulka stránek (TS) - podrobněji

- součástí PCB (tabulka procesů) – kde leží jeho TS
- velikost záznamu v TS .. 32 bitů
- číslo rámce .. 20 bitů

dvouúrovňová tabulka stránek

- 4KB, 4MB

čtyřúrovňová tabulka stránek x86-64

- stránky 4KB, 2MB, až 1GB

Obsah

- ❑ FIFO + Beladyho anom.
- ❑ MIN / OPT
- ❑ LRU
- ❑ NRU
- ❑ Second Chance, Clock
- ❑ Aging

- ❑ Segmentování
- ❑ I/O

Algoritmy nahrazování stránek paměti

Použijí se, pokud potřebujeme uvolnit místo v operační paměti pro další stránku:

nastal výpadek stránky, je třeba někam do RAM zavést stránku a RAM je plná..

nějakou stránku musíme z RAM odstranit, ale jakou?

Algoritmus MIN / OPT

- optimální – **nejmenší možný** výpadek stránek
- **Vyhodíme zboží, které nejdelší dobu nikdo nebude požadovat.**
- stránka označena počtem instrukcí, po který se k ní nebude přistupovat
- $p[0] = 5$, $p[1] = 20$, $p[3] = 100$
- výpadek stránky – vybere s nejvyšším označením
- vybere se stránka, která bude zapotřebí nejpozději v **budoucnosti**

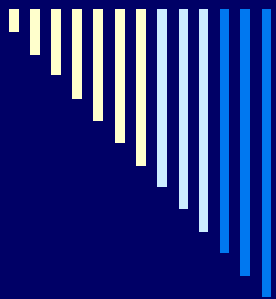
MIN / OPT

- **není realizovatelný** (křišťálová koule)
 - jak bychom zjistili dopředu která stránka bude potřeba?
- algoritmus pouze pro **srovnání** s realizovatelnými
- Použití pro běh programu v **simulátoru**
 - uchovávají se odkazy na stránky
 - spočte se počet výpadků pro MIN/OPT
 - Srovnání s jiným algoritmem (o kolik je jiný horší)

Least Recently Used (LRU)

- **nejdéle nepoužitá** (pohled do minulosti)
- princip lokality
 - stránky používané v posledních instrukcích se budou pravděpodobně používat i v následujících
 - pokud se stránka dlouho nepoužívala, pravděpodobně nebude brzy zapotřebí
- **Vyhazovat zboží, na kterém je v prodejně nejvíce prachu = nejdéle nebylo požadováno**

LRU

□ obtížná implementace

□ sw řešení (není použitélné)

- seznam stránek v pořadí referencí
- výpadek – vyhození stránky ze začátku seznamu
- zpomalení cca 10x, nutná podpora hw

LRU – HW řešení - čítač

□ HW řešení – čítač

- MMU obsahuje čítač (64bit), při každém přístupu do paměti zvětšen
- každá položka v tabulce stránek – pole pro uložení čítače
- odkaz do paměti:
 - obsah čítače se zapíše do položky pro odkazovanou stránku
- výpadek stránky:
 - vyhodí se stránka s nejnižším číslem

LRU – HW řešení - matice

- MMU udržuje **matici $n * n$ bitů**
 - n – počet rámců
- všechny prvky **0**
- **odkaz na stránku** odpovídající k-tému rámcí
 - všechny bity k-tého **řádku** matice na **1**
 - všechny bity k-tého **sloupce** matice na **0**
- **řádek** s nejnižší binární hodnotou
 - nejdéle nepoužitá stránka

LRU – matice - příklad

reference v pořadí: 3 2 1 0

0.1.2.3						0.1.2.3						0.1.2.3						0.1.2.3					
0.	0	0	0	0	0	0.	0	0	0	0	0	0.	0	0	0	0	0	0.	0	1	1	1	1
1.	0	0	0	0	0	1.	0	0	0	0	0	1.	1	0	1	1	1	1.	0	0	1	1	1
2.	0	0	0	0	0	2.	1	1	0	1	1	2.	1	0	0	1	1	2.	0	0	0	1	1
3.	1	1	1	1	0	3.	1	1	0	0	0	3.	1	0	0	0	0	3.	0	0	0	0	0

LRU - vlastnosti

□ **výhody**

- z časově založených (realizovatelných) nejlepší
- Beladyho anomálie nemůže nastat

□ **nevýhody**

- každý odkaz na stránku – aktualizace záznamu (zpomalení)
 - položka v tab. stránek
 - řádek a sloupec v matici
 - LRU se pro stránkovanou virtuální paměť příliš nepoužívá
 - LRU ale např. pro blokovou cache souborů
-

Not-Recently-Used (NRU)

- snaha vyhazovat **nepoužívané stránky**
 - HW podpora:
 - **stavové bity Referenced (R) a Dirty (M = modified)**
 - v tabulce stránek
 - bity **nastavované HW** dle způsobu přístupu ke stránce
 - **bit R** – nastaven na 1 při **čtení** nebo **zápisu** do stránky
 - **bit M** – na 1 při **zápisu** do stránky
 - stránku je třeba při vyhození zapsat na disk
 - bit **zůstane** na 1, dokud ho SW nenastaví zpět na 0
-

algoritmus NRU

- začátek – všechny stránky $R=0$, $M=0$
- bit **R** nastavován OS **periodicky** na 0 (přerušeni čas.)
 - odliší stránky referencované **v poslední době !!**
- **4 kategorie stránek (R,M)**
 - třída 0: $R = 0$, $M = 0$*
 - třída 1: $R = 0$, $M = 1$ -- z třídy 3 po nulování R*
 - třída 2: $R = 1$, $M = 0$*
 - třída 3: $R = 1$, $M = 1$*
- NRU vyhodí **stránku z nejnižší neprázdné třídy**
- výběr mezi stránkami ve stejné třídě je **náhodný**

NRU

- pro NRU platí – lepší je **vyhodit modifikovanou** stránku, která **nebyla použita** 1 tik, než nemodifikovanou stránku, která se právě používá
- **výhody**
 - jednoduchost, srozumitelnost
 - efektivně implementovaný
- **nevýhody**
 - výkonnost (jsou i lepší algoritmy)

Náhrada bitů R a M - úvaha

jak by šlo simulovat R,M bez HW podpory?

- start procesu – všechny stránky jako nepřítomné v paměti
- odkaz na stránku – výpadek
 - OS interně nastaví R=1
 - nastaví mapování stránky v READ ONLY režimu
- pokus o zápis do stránky – výjimka
 - OS zachytí a nastaví M=1,
 - změní přístup na READ WRITE

Algoritmy Second Chance a Clock

□ vycházejí z FIFO

- **FIFO** – obchod vyhazuje zboží zavedené před nejdelší dobou, ať už ho někdo chce nebo ne
- **Second Chance** – evidovat, jestli zboží v poslední době někdo koupil (ano – prohlásíme za čerstvé zboží)

□ modifikace FIFO – zabránit vyhození často používané

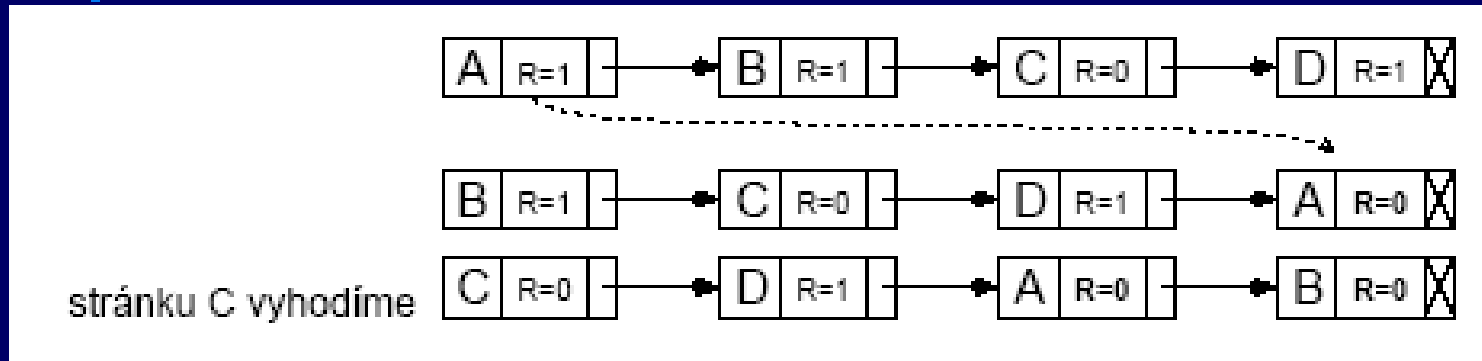

Second Chance

algoritmus Second Chance

- dle bitu R (referenced) nejstarší stránky
 - $R = 0$... stránka je nejstarší, nepoužívaná – vyhodíme
 - $R = 1$... nastavíme $R=0$, přesuneme na konec seznamu stránek (jako by byla nově zavedena)

Příklad Second Chance

1. Krok – nejstarší je A, má $R = 1$ – nastavíme R na 0 a přesuneme na konec seznamu
2. Druhá nejstarší je B, má $R = 1$ – nastavíme R na 0 a opět přesuneme na konec seznamu
3. Další nejstarší je C, $R = 0$ – vyhodíme ji

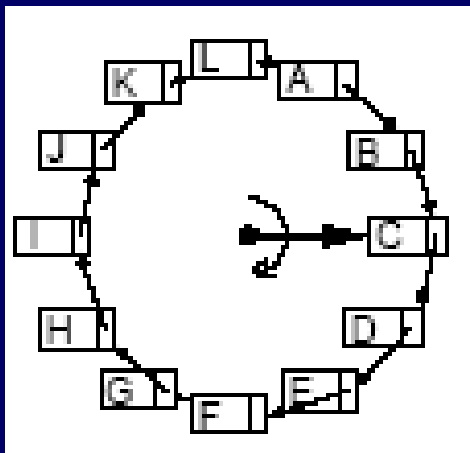

Second Chance

- SC vyhledá nejstarší stránku, která nebyla referencována v poslední době
- Pokud všechny referencovány – čisté FIFO
 - Všem se postupně nastaví R na 0 a na konec seznamu
 - Dostaneme se opět na A, nyní s $R = 0$, vyhodíme ji
- Algoritmus končí nejvýše po (počet rámců + 1) krocích

Algoritmus Clock

- Optimalizace datových struktur algoritmu Second Chance
 - Stránky udržovány v **kruhovém** seznamu
 - Ukazatel na nejstarší stránku – „ručička hodin“

Výpadek stránky – najít stránku k vyhození

Stránka kam ukazuje ručička

- má-li **R=0**, **stránku vyhodíme** a ručičku posuneme o jednu pozici
- má-li **R=1**, **nastavíme R na 0**, ručičku posuneme o 1 pozici, opakování,..

Od SC se liší pouze implementací

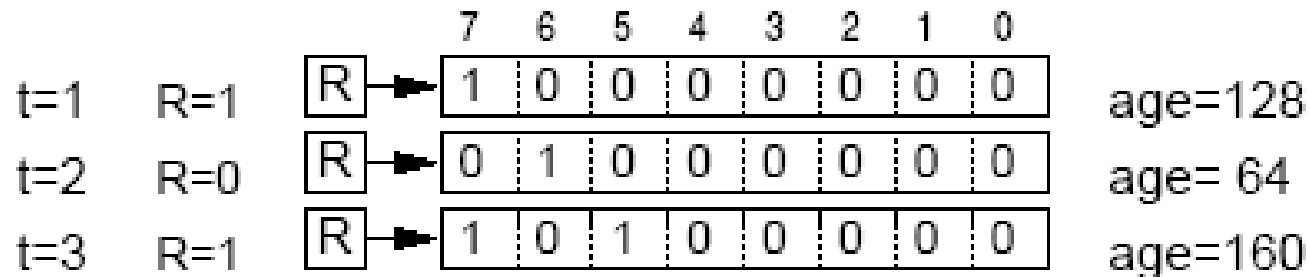
Varianty Clock používají např. BSD UNIX

SW aproximace LRU - Aging

- LRU vyhazuje vždy nejdéle nepoužitou stránku
- Algoritmus **Aging**
 - Každá položka tabulky stránek – pole stáří (age), N bitů (8)
 - Na počátku age = 0
 - Při každém **přerušení časovače** pro **každou** stránku:
 - Posun pole stáří o 1 bit vpravo
 - Zleva se přidá hodnota bitu R
 - Nastavení R na 0
- Při výpadku se vyhodí stránka, jejíž pole age má **nejnižší hodnotu**

Aging

Age := age shr 1; posun o 1 bit vpravo

Age := age or (R shl N-1); zleva se přidá hodnota bitu R

R := 0; nastavení R na 0

Aging x LRU

- Několik stránek může mít stejnou hodnotu age a nevíme, která byla odkazovaná **dříve** (u LRU jasné vždy) – hrubé rozlišení (po ticích časovače)
- Age se může snížit na 0
 - nevíme, zda odkazovaná před 9ti nebo 1000ci tiky časovače
 - Uchovává pouze **omezenou historii**
 - V praxi není problém – tik 20ms, N=8, nebyla odkazována 160ms – nejspíše není tak důležitá, můžeme jí vyhodit
- stránky se stejnou hodnotou age – vybereme **náhodně**

Shrnutí algoritmů

důležité je
uvědomit si,
kdy tyto
algoritmy
zafungují –
potřebujeme
v RAM
uvolnit rámec

□ Optimální algoritmus (MIN čili OPT)

- Nelze implementovat, vhodný pro srovnání

□ FIFO

- Vyhazuje nejstarší stránku
- Jednoduchý, ale je schopen vyhodit důležité stránky
- Trpí Beladyho anomálií

□ LRU (Least Recently Used)

- Výborný
- Implementace vyžaduje spec. hardware, proto používán zřídka

Shrnutí algoritmů II.

□ NRU (Not Recently Used)

- Rozděluje stránky do 4 kategorií dle bitů R a M
- Efektivita není příliš velká, přesto používán

□ Second Chance a Clock

- Vycházejí z FIFO, před vyhozením zkontrolují, zda se stránka používala
- Mnohem lepší než FIFO
- Používané algoritmy (některé varianty UNIXu)

□ Aging

- Dobře aproximuje LRU – efektivní
 - Často prakticky používaný algoritmus
-

Ostatní problémy stránkované VP

□ Alokace fyzických rámců

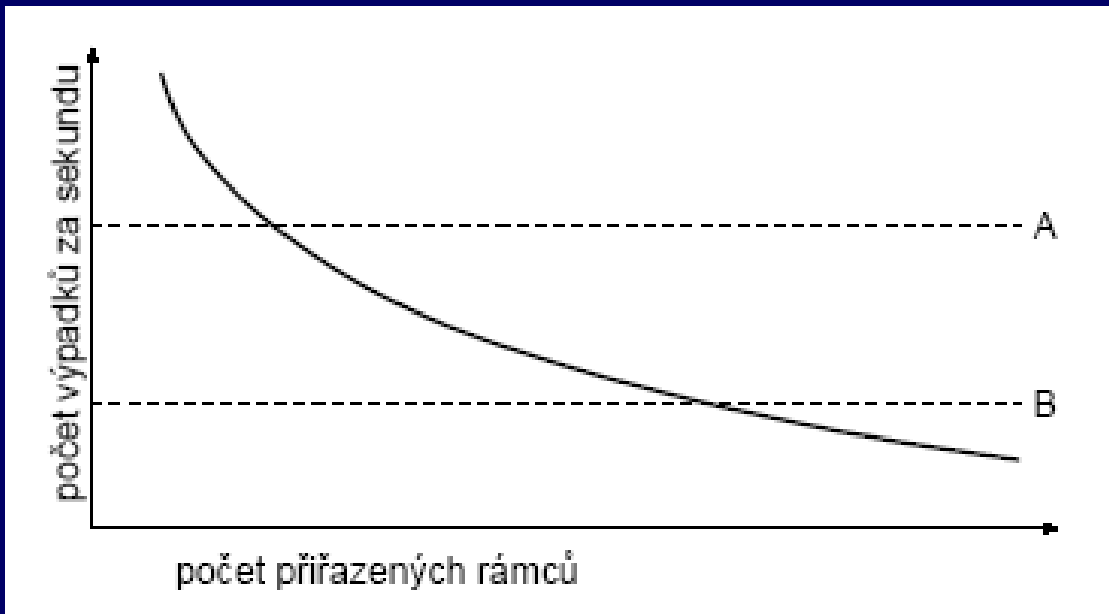
- Globální a lokální alokace
- **Globální** – pro vyhození se uvažují **všechny** rámce
 - Lepší průchodnost systému – častější
 - Na běh procesu má vliv chování ostatních procesů
- **Lokální** – uvažují se pouze **rámce alokované procesem** (tj. obsahující stránky procesu, jehož výpadek stránky se obsluhuje)
 - Počet stránek alokovaných pro proces se nemění
 - Program se vzhledem k stránkování chová přibližně stejně při každém běhu

Lokální alokace

- Kolik rámců dát každému procesu?
 - **Nejjednodušší** – všem procesům dát stejně
 - Ale potřeby procesů jsou různé
 - **Proporcionální** – každému proporcionální díl podle velikosti procesu
 - **Nejlepší** – podle frekvence výpadků stránek (Page Fault Frequency, PFF)
 - Pro většinu rozumných algoritmů se PFF snižuje s množstvím přidělených rámců
-

Page Fault Frequency (PFF)

PFF udržet v roz. mezích:

if $PFF > A$

přidáme procesu rámce

if $PFF < B$

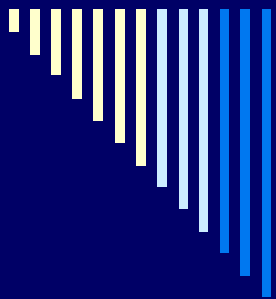
proces má asi příliš paměti
rámce mu mohou být

odebrány

Zloděj stránek (page daemon)

- v systému se běžně udržuje určitý počet volných rámců
- když klesne pod určitou mez, pustí **page daemon - kswapd** (zloděj stránek), ten uvolní určité množství stránek (rámců)
- když se čerstvě uvolněné stránky hned nepřidělí, lze je v případě potřeby snadno vrátit příslušnému procesu

Zamykání stránek

zabrání odložení stránky

- ❑ části jádra
- ❑ stránka, kde probíhá I/O
- ❑ tabulky stránek
- ❑ nastavení uživatelem – `mlock()` , viz man 2 mlock

mlock

eryx.zcu.cz - PuTTY

Linux Programmer's Manual

MLOCK(2)

NAME

mlock, munlock, mlockall, munlockall - lock and unlock memory

SYNOPSIS

```
#include <sys/mman.h>
```

```
int mlock(const void *addr, size_t len);  
int munlock(const void *addr, size_t len);
```

```
int mlockall(int flags);  
int munlockall(void);
```

DESCRIPTION

mlock() and mlockall() respectively lock part or all of the calling process's virtual address space into RAM, preventing that memory from being paged to the swap area. munlock() and munlockall() perform the converse operation, respectively unlocking part or all of the calling process's virtual address space, so that pages in the specified virtual address range may once more to be swapped out if required by the kernel memory manager. Memory locking and unlocking are performed in units of whole pages.

Zahlcení

- ❑ Proces pro svůj rozumný běh potřebuje **pracovní množinu stránek**
- ❑ Pokus se pracovní množiny stránek aktivních procesů nevejdou do paměti, nastane **zahlcení** (trashing)
- ❑ **Zahlcení**
 - V procesu nastane výpadek stránky
 - Paměť je plná (není volný rámec) – je třeba nějakou stránku vyhodit, stránka pro vyhození bude ale brzo zapotřebí, bude se muset vyhodit jiná používaná stránka ...
- ❑ Uživatel pozoruje – systém intenzivně pracuje s diskem a běh procesů se řádově zpomalí (více času stránkování než běh)
- ❑ Řešení – při zahlcení snížit úroveň multiprogramování (zahlcení lze detekovat pomocí PFF)

Mechanismus VP - výhody

□ Rozsah virtuální paměti

- (32bit: 2GB pro proces + 2GB pro systém, nebo 3+1)
- Adresový prostor úlohy není omezen velikostí fyzické paměti
- Multiprogramování – není omezeno rozsahem fyz. paměti

□ Efektivnější využití fyzické paměti

- Není vnější fragmentace paměti
 - Nepoužívané části adresního prostoru úlohy nemusejí být ve fyzické paměti
-

Mechanismus VP - nevýhody

- Režie při převodu virt. adres na fyzické adresy
- Režie procesoru
 - údržba tabulek stránek a tabulky rámců
 - výběr stránky pro vyhození, plánování I/O
- Režie I/O při čtení/zápisu stránky
- Paměťový prostor pro tabulky stránek
 - Tabulky stránek v RAM, často používaná část v TLB
- Vnitřní fragmentace
 - Přidělená stránka nemusí být plně využita

Rozdělení paměti pro proces (!!!)

pokus.c:

```
int x =5; int y = 7; // inic. data
```

```
void fce1() {  
    int pom1, pom2; // na zásobníku  
    ... }
```

```
int main (void) {  
    ...  
    malloc(1000); // halda  
    fce1();  
    return 0;  
}
```

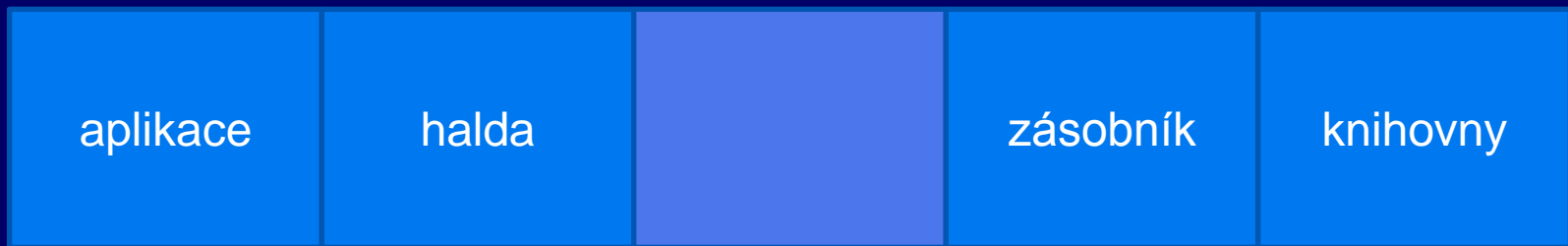

Rozdělení paměti pro proces

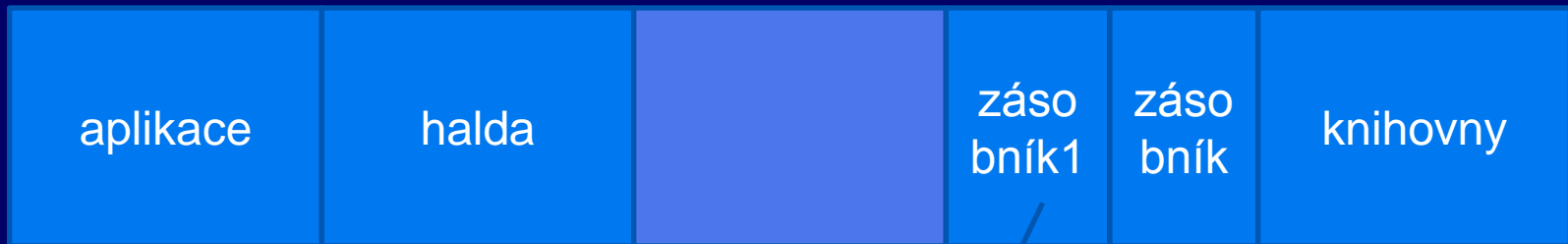
Roste halda

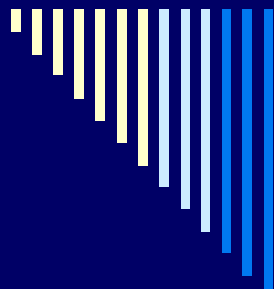
Roste zásobník

Máme-li více vláken => více zásobníků, limit velikosti zásobníku

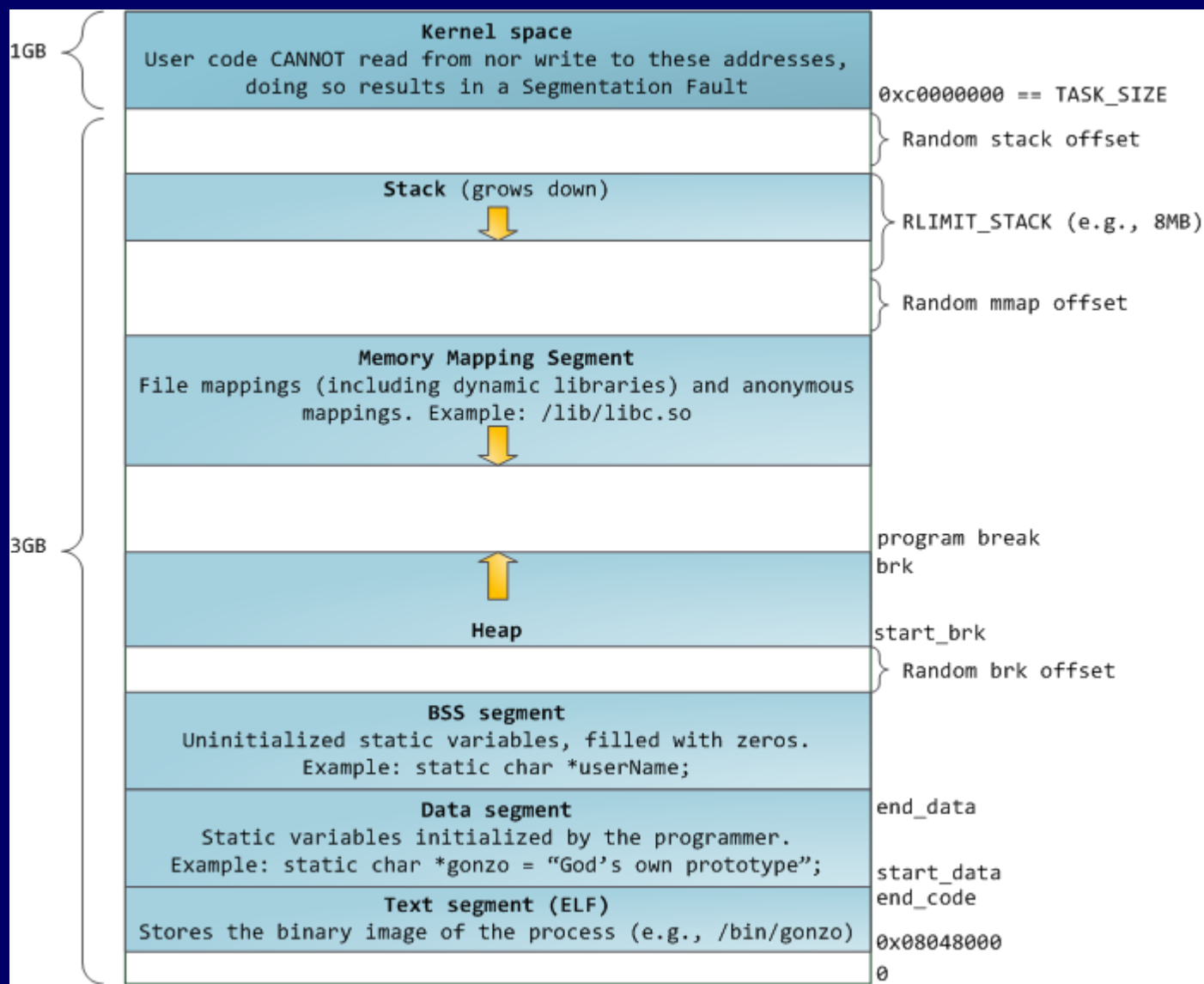

zásobník dalšího vlákna

Další ukázka
rozdělení
paměti

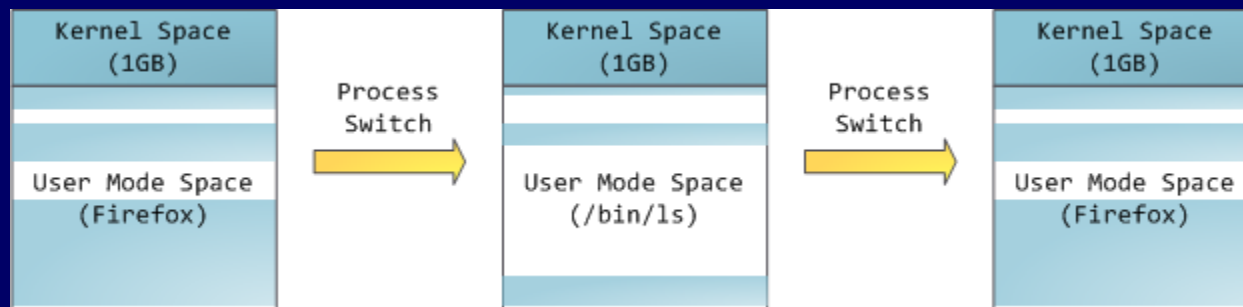
zapamatovat
pojem BSS

Rozdělení paměti

Linux User/Kernel Memory Split		Windows, default memory split		Windows booted with /3GB switch
Kernel Space (1GB)	0xffffffff 0xc0000000	Kernel Space (2GB)	0xffffffff 0x80000000	Kernel Space (1GB)
User Mode Space (3GB)	0	User Mode Space (2GB)	0	User Mode Space (3GB) Only applies to EXEs flagged as large-address aware.

rozdělení
paměti
Linux,
Windows

přepínání
kontextu
mezi
různými
procesy

Segmentace

- Dosud diskutovaná VP – **jednorozměrná**
 - Proces: adresy **< 0, maximální virtuální adresa>**
 - Často výhodnější – **více samostatných virtuálních adresových prostorů**
 - Př. – máme několik tabulek a chceme, aby jejich velikost mohla růst
 - Paměť nejlépe více nezávislých adresových prostorů - **segmenty**
-

Segmentace

- **Segment** – logické seskupení informací
- Každý segment – **lineární** posloupnost adres od 0
- Programátor o segmentech **ví**, používá je **explicitně** (adresuje konkrétní segment)
- Např. překladač jazyka – samostatné segmenty pro
 - Kód přeloženého programu
 - Globální proměnné
 - Hromada
 - Zásobník návratových adres
- Možné i jemnější dělení – segment pro každou funkci

Segmentace

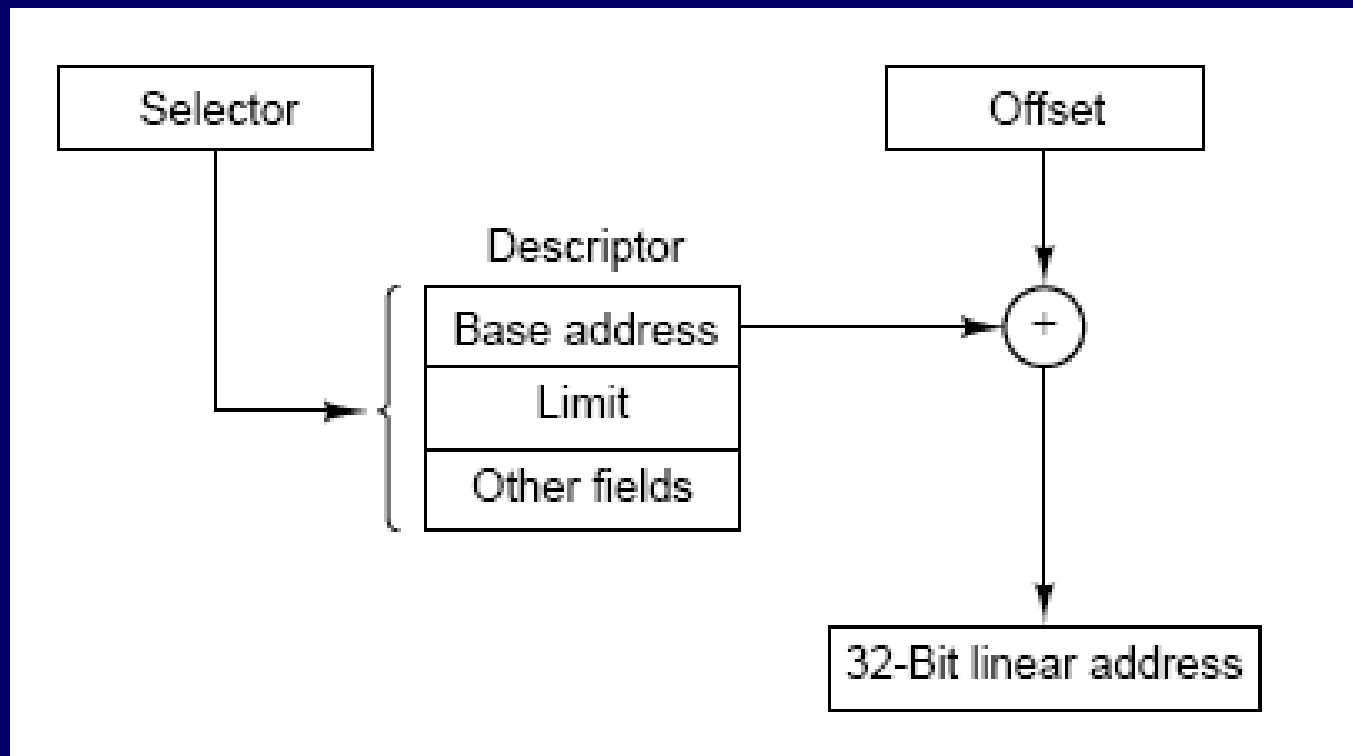
- Lze použít pro implementaci
 - **Přístup k souborům**
 - 1 soubor = 1 segment
 - Není třeba open, read ..
 - **Sdílené knihovny**
 - Programy využívají rozsáhlé knihovny
 - Vložit knihovnu do segmentu a **sdílet** mezi více programy
 - Každý **segment** – **logická entita** – má smysl, aby měl **samostatnou ochranu**
-

Čistá segmentace

- Každý odkaz do paměti – dvojice (**selektor, offset**)
 - **Selektor** – číslo segmentu, určuje segment
 - **Offset** – relativní adresa v rámci segmentu
 - Technické prostředky musí umět přemapovat dvojici (selektor, offset) na **lineární adresu** (fyzická když není dále stránkování)
 - **Tabulka segmentů** – každá položka má
 - Počáteční adresa segmentu (**báze**)
 - Rozsah segmentu (**limit**)
 - Příznaky ochrany segmentu (čtení, zápis, provádění – rwx)
-

(selektor, offset) =>
lineární adresa

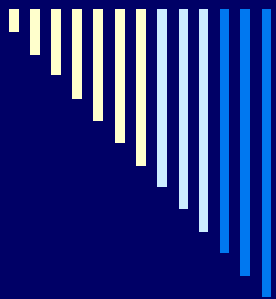

Převod na fyzickou adresu

- PCB obsahuje odkaz na tabulku segmentů procesu
- Odkaz do paměti má tvar (selektor, offset)
- Často možnost **sdílet** segment mezi **více** procesy

příklad instrukce: *LD R, sel:offset*

1. Selektor – **index** do tabulky segmentů
 2. Kontrola $\text{offset} < \text{limit}$, ne – porušení ochrany paměti
 3. Kontrola zda dovolený způsob použití; ne – chyba
 4. Adresa = báze + offset
-

Segmentace

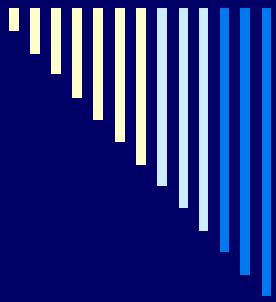
- Mnoho věcí podobných jako přidělování paměti po sekcích, ale rozdíl:
 - Po sekcích – pro procesy
 - Segmenty – pro části procesu

- Stejné problémy jako přidělování paměti po sekcích
 - Externí fragmentace paměti
 - Mohou zůstat malé díry

Segmentace na žádost

- Segment – **zavedený** v paměti nebo **odložený** na disku
- Adresování segmentu co není v paměti – **výpadek** segmentu – zavede do paměti – není-li místo – jiný segment odložen na disk
- HW podpora – bity v tabulce segmentů
 - Bit segment je zaveden v paměti (Present / absent)
 - Bit referenced
- Používal např. systém OS/2 pro i80286 – pro výběr segmentu k odložení algoritmus Second Chance

Segmentace se stránkováním

- velké segmenty – nepraktické celé udržovat v paměti
- Myšlenka stránkování segmentů
 - V paměti pouze potřebné stránky
- Implementace – např. každý segment vlastní tabulka stránek

Adresy (!!!)

virtuální adresa -> lineární adresa -> fyzická adresa

virtuální – používá proces

lineární – po segmentaci
pokud není dále stránkování, tak už
představuje i fyzickou adresu

fyzická – adresa do fyzické paměti RAM
(CPU jí vystaví na sběrnici)

Dnešní Intel procesory

- segmentace
- stránkování
- segmentace se stránkováním

využití LDT tabulek často
operační systémy nahrazují
stránkováním

- **tabulka LDT (Local Descriptor Table)**

- segmenty lokální pro proces (kód,data,zásobník)

- **tabulka GDT (Global Descriptor Table)**

- pouze jedna, sdílená všemi procesy
 - systémové segmenty, včetně OS
-

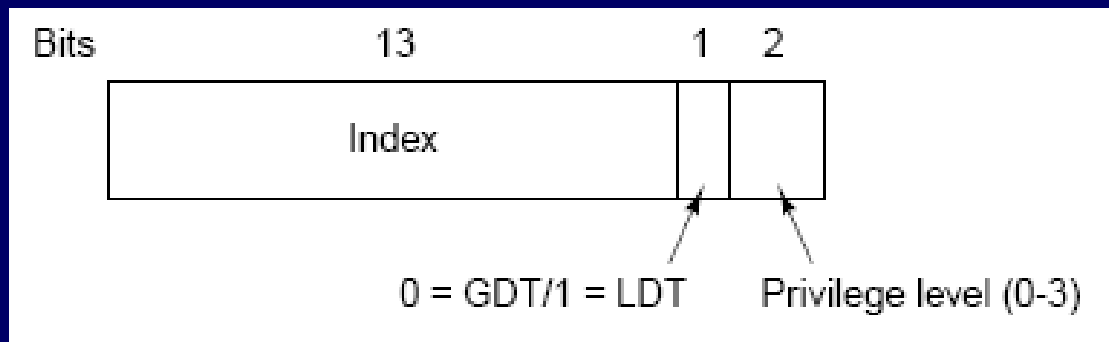
Segmentové registry

- Pentium a výše má 6 segmentových registrů:
 - CS (Code Segment)
 - DS (Data Segment)
 - SS (Stack Segment)
 - další: ES, FS, GS

 - přístup do segmentu – do segmentového registru se zavede selektor segmentu
-

Selektor segmentu

- Selektor – 16bitový
- 13bitů – index to GDT nebo LDT
- 1 bit – 0=GDT, 1=LDT
- 2 bity – úroveň privilegovanosti (0-3)

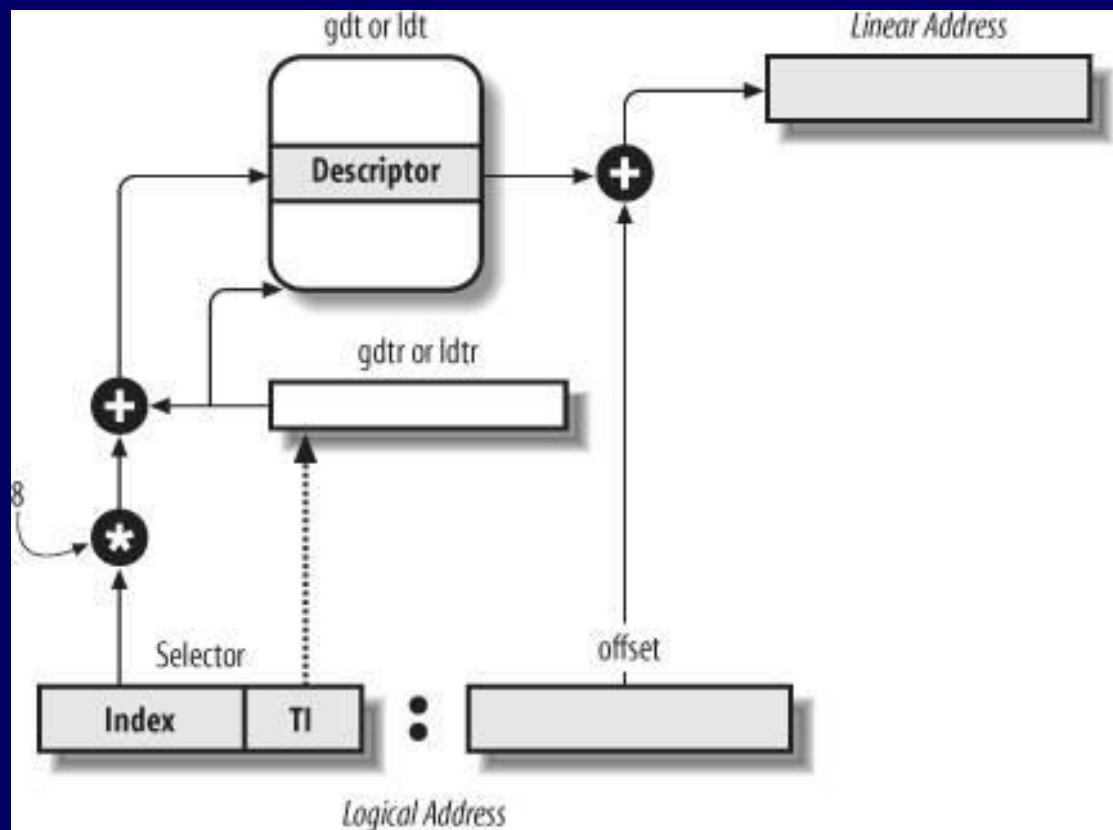
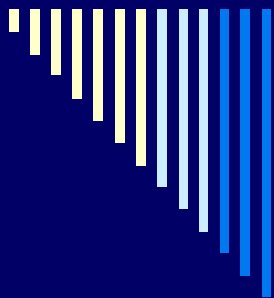

Selektor segmentu

- 13 bitů – index, tj. $\max 2^{13} = 8192$ položek
 - selektor 0 – indikace nedostupnosti segmentu

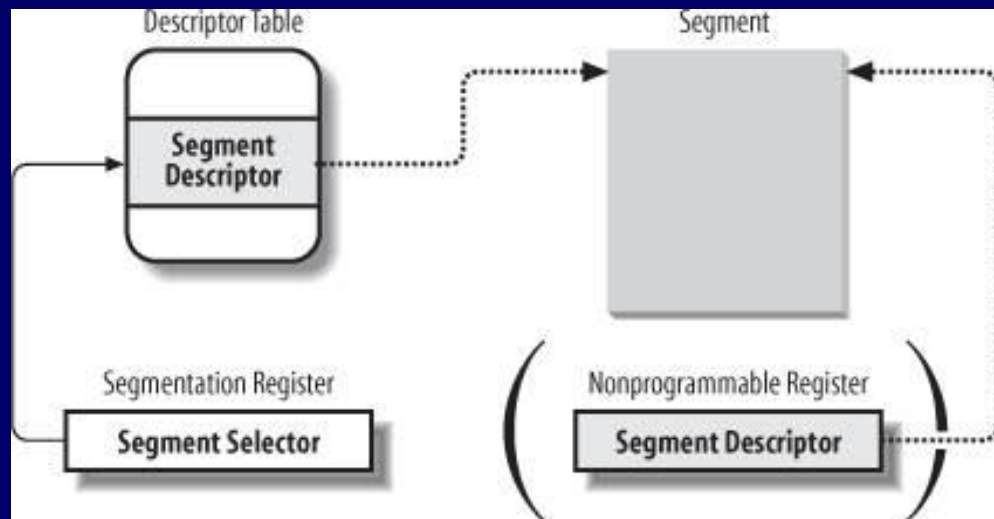
- při zavedení selektoru do segmentového registru CPU také zavede odpovídající popisovač z LDT nebo GDT do vnitřních registrů CPU
 - bit 2 selektoru – pozná, zda LDT nebo GDT
 - popisovač segmentu na adrese (selektor and 0fff8h) + zač. tabulky

1. z TI pozná, zda použije GDT nebo LDT
2. z indexu selektoru spočte adresu deskriptoru
3. přidá offset k bázi (viz deskriptor), získá lineární adresu

neprogramovatelné registry spojené se segmentovými registry

Rychlý přístup k deskriptoru segmentu

logická adresa:

segment selektor + offset
(16bitů) (32bitů)

zrychlení převodu:

přídavné neprogramovatelné registry (pro každý segm. reg.)

když se nahraje segment **selektor** do segmentového registru, odpovídající **deskriptor** se nahraje do odpovídajícího neprogramovatelného registru

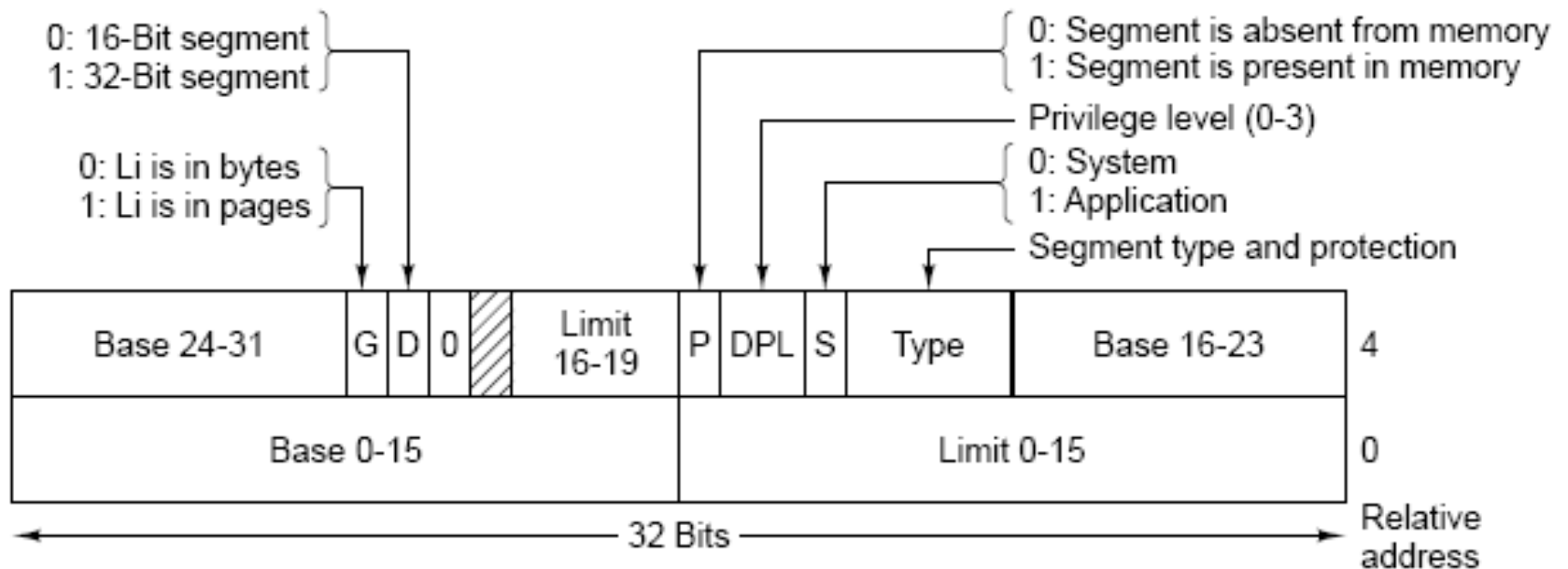

Deskriptor segmentu

□ 64bitů

- 32 bitů **báze**
- 20 bitů **limit**
 - v bytech, do 1MB (2^{20})
 - v 4K stránkách (do 2^{32}) ($2^{12} = 4096$)
- **příznaky**
 - typ a ochrana segmentu
 - segment přítomen v paměti..

Deskriptor segmentu (8 bytů)

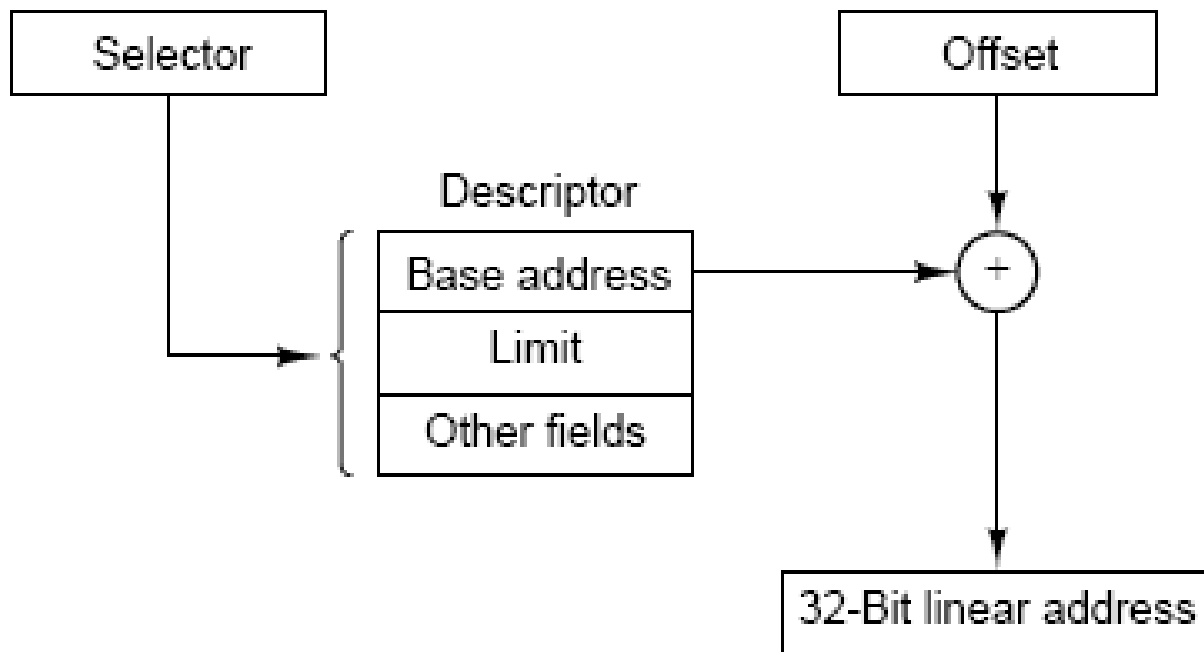

Konverze na fyzickou adresu

- ❑ Proces adresuje paměť pomocí **segmentového registru**
- ❑ CPU použije odpovídající **popisovač segmentu** v interních registrech
- ❑ pokud segment není – výjimka
- ❑ kontrola offset > limit – výjimka
- ❑ 32bit. **lineární adresa** = **báze** + **offset**
- ❑ není-li stránkování – jde již i o **fyzickou** adresu
- ❑ je-li stránkování, další převod

Konverze na fyzickou adresu I.

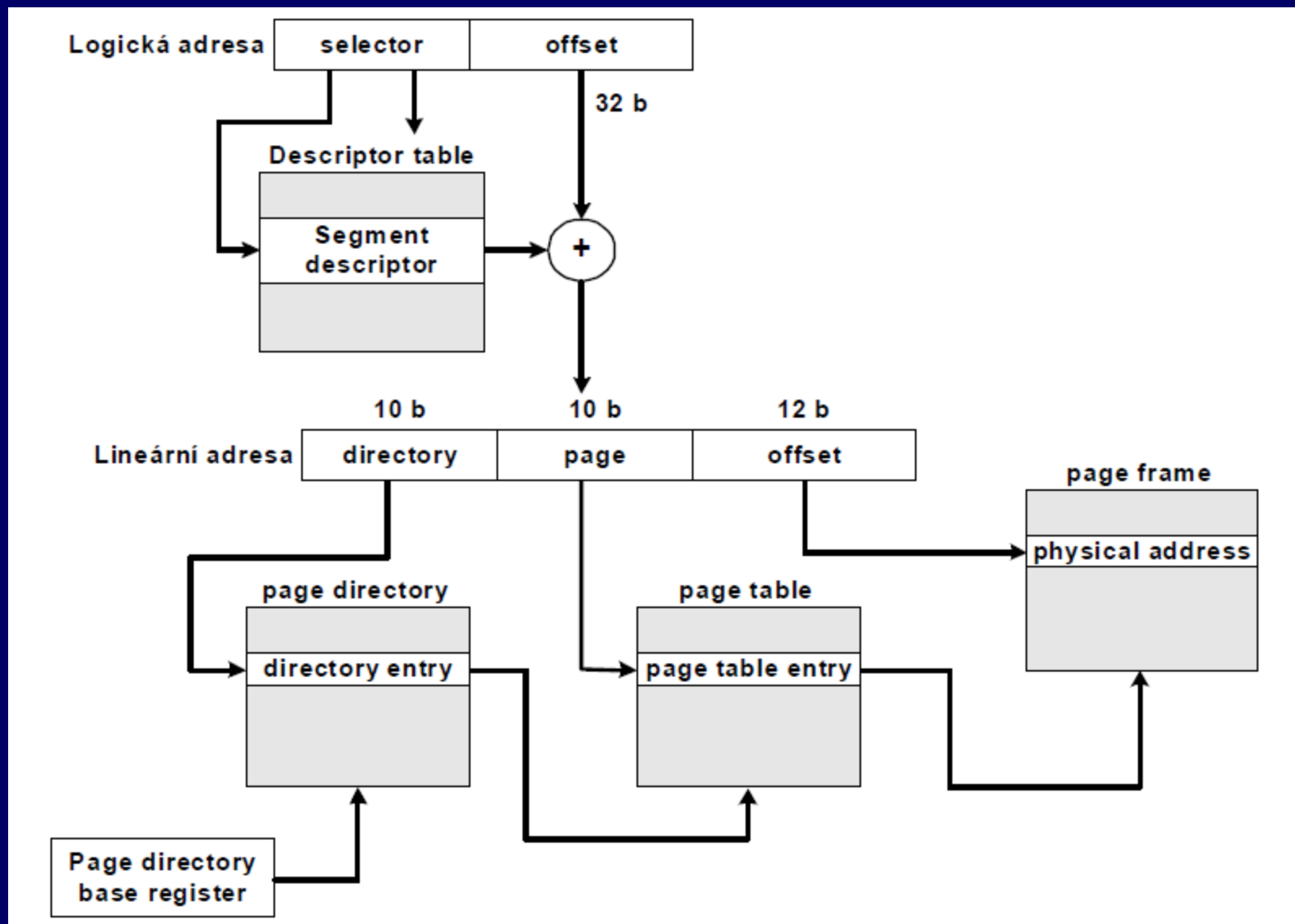

Konverze na fyzickou adresu II.

- Pokud je dále stránkování – lineární adresa je VA, mapuje se na fyzickou pomocí tabulek stránek
- dvouúrovňové mapování

Komplexní schéma převodu VA na FA (pamatovat !!!!)

Shrnutí

CPU Intel Pentium a výše umožňuje:

- čistá segmentace
 - čisté stránkování (Linux)
 - base = 0
 - limit = MAX
 - pozn. segmentaci nejde vypnout
 - stránkované segmenty (Windows)
-

Poznámky - důležité

Jakou strategii moderní systémy využívají?

<http://stackoverflow.com/questions/24358105/do-modern-oss-use-paging-and-segmentation>

Modern OSes "do not use" segmentation. Its in quotes because they use 4 segments: Kernel Code Segment, Kernel Data Segment, User Code Segment and User Data Segment. What does it means is that all user's processes have the same code and data segments (so the same segment selector). The segments only change when going from user to kernel. So, all the path explained on the section 3.3. occurs, but they use the same segments and, since the page tables are individual per process, a page fault is difficult to happen.

4 segmenty:
Kernel Code
Kernel Data
User Code
User Data

<http://stackoverflow.com/questions/3029064/segmentation-in-linux-segmentation-paging-are-redundant> - ještě více vysvětleno

Poznámky – 64bitové systémy

<http://stackoverflow.com/questions/26898104/is-memory-segmentation-implemented-in-the-latest-version-of-64-bit-linux-kernel>

<http://stackoverflow.com/questions/21165678/why-64-bit-mode-long-mode-doesnt-use-segment-registers>

http://en.wikipedia.org/wiki/Memory_segmentation

The x86-64 architecture does not use segmentation in long mode (64-bit mode). Four of the segment registers: CS, SS, DS, and ES are forced to 0, and the limit to 2^{64} . The segment registers FS and GS can still have a nonzero base address. This allows operating systems to use these segments for special purposes.

Řídící registry CPU

□ Registry CR0 až CR4 – nastavení CPU, zde **CR0**:

Bit	Name	Full Name	Description
31	PG	Paging	If 1, enable paging and use the CR3 register, else disable paging
30	CD	Cache disable	Globally enables/disable the memory cache
29	NW	Not-write through	Globally enables/disable write-back caching
18	AM	Alignment mask	Alignment check enabled if AM set, AC flag (in EFLAGS register) set, and privilege level is 3
16	WP	Write protect	Determines whether the CPU can write to pages marked read-only
5	NE	Numeric error	Enable internal x87 floating point error reporting when set, else enables PC style x87 error detection
4	ET	Extension type	On the 386, it allowed to specify whether the external math coprocessor was an 80287 or 80387
3	TS	Task switched	Allows saving x87 task context upon a task switch only after x87 instruction used
2	EM	Emulation	If set, no x87 floating point unit present, if clear, x87 FPU present
1	MP	Monitor co-processor	Controls interaction of WAIT/FWAIT instructions with TS flag in CR0
0	PE	Protected Mode Enable	If 1, system is in protected mode, else system is in real mode

Řídící registry CPU

- **CR2** – obsahuje adresu, která způsobila výjimku výpadek stránky
- **CR3** – obsahuje adresu page directory
(aby věděl, kde začíná datová struktura pro tabulku stránek)

Další viz:

http://en.wikipedia.org/wiki/Control_register

Procesory x86

□ real mode (MS-DOS)

- po zapnutí napájení, žádná ochrana paměti
- $FA = \text{Segment} * 16 + \text{Offset}$
- FA 20bitová, segment, offset .. 16bitové

□ protected mode (dnešní OS)

- nastavíme tabulku deskriptorů (min. 0, kód, data)
- a nastavíme PE bit v CR0 registru

□ virtual 8086 mode

- pro kompatibilitu
-

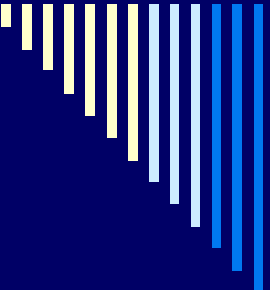
Procesory & přerušení

□ reálný mód

- První kilobyte (0..1023) RAM
 - interrupt vector table (256x4B)

□ chráněný mód

- IDT (Interrupt Descriptor Table)
 - pole 8bytových deskriptorů (indexovaných přerušovacím vektorem)
 - naplněná IDT tabulka 2KB (256x8B)
-

Protected mode – další typy segmentů

□ call gates

- volání předdefinované funkce přes CALL FAR
- volání funkce s vyšší privilegií oprávnění
- spíše se používá SYSENTER/SYSEXIT

□ task state segment (TSS)

- pro přepínání tasků
 - může obsahovat hodnoty x86 registrů
 - Win/Linux naproti tomu používají softwarový task switching
-

Pamatuj !

- Běžný procesor v PC může běžet v reálném nebo chráněném módu
- Po zapnutí napájení byl puštěn **reálný mód**, ten využíval např. MS-DOS – není zde však žádný mechanismus ochrany
- Dnešní systémy přepínají procesor ihned do **chráněného režimu** (ochrana segmentů uplatněním limitu, ochrana privilegovanosti kontrolou z jakého ringu je možné přistupovat)

Chráněný režim - segmenty

- 1 GDT – může mít až 8192 segmentů
- můžeme mít i více LDT (každá z nich může mít opět 8192 segmentů) a použít je pro ochranu procesů
- některé systémy využívají jen GDT, a místo LDT zajišťují ochranu pomocí stránkování

Chráněný režim – adresy !!!!

VA(selektor,offset) =segmentace==> LA =stránkování==> FA

VA je virtuální adresa, **LA** lineární adresa, **FA** fyzická adresa
selektor určí odkaz do tabulky segmentů => **deskriptor** (v GDT nebo LDT)

selektor obsahuje mj. bázi a limit ; **LA = báze + offset**

segmentaci nejde vypnout, stránkování ano

zda je zapnuté stránkování - bit v řídicím registru procesoru (**CR0**)

je-li vypnuté stránkování, lineární adresa představuje fyzickou adresu

chce-li systém používat jen stránkování,

roztáhne segmenty přes celý adresní prostor (překrývají se)

Linux: využívá stránkování, Windows: obojí (ale viz předchozí komentáře)

Poznámky - prepaging

Prepaging:

do paměti se zavádí chybějící stránka a
stránky okolní
